

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

|

LSZ-4101-012-01/2014

P/14/120

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/120 – Wykonywanie zadań związanych z zapobieganiem i trwałym obniżaniem zanieczyszczeń wód dorzecza Odry.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontroler	Radosław Kropiowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 91861 z dnia 18 sierpnia 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zachodniopomorskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska jest od 20 października 2008 r. Andrzej Miluch ² . (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości³, działania WIOŚ w zbadanym zakresie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Powyższą ocenę uzasadnia prawidłowa realizacja Programu Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2010-2012 w zakresie wyznaczania jednolitych części wód powierzchniowych objętych monitorowaniem i ustalania na nich punktów pomiarowo kontrolnych. Zapewnienie jakości pomiarów i badań w ramach monitoringu stanu wód. Zachowanie ustanowionych wymogów przy klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych. Wydatkowanie środków na zakupy związane z monitoringiem środowiska z zachowaniem zasady wyboru najkorzystniejszej oferty oraz wykorzystywanie nabytego sprzętu do badań laboratoryjnych. Informowanie Wojewody Zachodniopomorskiego o zagrożeniach ciągłości realizacji badań monitoringowych związanych z niezapewnieniem stałego finansowania przez budżet państwa. Podejmowanie działań w celu uzyskania środków finansowych na prowadzenie monitoringu wód ze źródeł zewnętrznych.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: niezachowania w 2011 r. i 2012 r. zakresu i częstotliwości badań substancji priorytetowych, braku niezwłocznego publikowania ogłoszeń o udzieleniu zamówienia w 3 z 8 badanych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego oraz braku pełnej realizacji planu kontroli rolniczych źródeł zanieczyszczenia wód powierzchniowych związkami azotu.

¹ Dalej WIOŚ.

² Dalej Dyrektor.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ocena realizacji zadań określonych w Programie Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa na lata 2010-2012 w zakresie wód powierzchniowych na obszarze dorzecza Odry

1.1. Wyznaczanie do monitorowania Jednolitych Części Wód Powierzchniowych

Opis stanu faktycznego

Na terenie właściwości miejscowej WIOŚ w latach 2010-2013 było wyznaczonych 362⁴ Jednolitych Części Wód Powierzchniowych⁵ na rzekach, 178 na jeziorach, 4 na wodach przejściowych i 4 na wodach przybrzeżnych.

(dowód: akta kontroli str. 69-96, 1428-1462)

Kryteria wyznaczania JCWP do prowadzenia monitoringu diagnostycznego, operacyjnego i badawczego określono w załącznikach nr 1 do rozporządzeń Ministra Środowiska w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych z dnia 13 maja 2009 r.⁶ i 15 listopada 2011 r.⁷

W badanym okresie monitoring diagnostyczny był prowadzony na 69 – JCWP, monitoring operacyjny na 144 – JCWP, a badawczy na 12 – JCWP.

(dowód: akta kontroli str. 97-112, 406-411)

Szczegółowa analiza prawidłowości wyznaczania JCWP do monitoringu diagnostycznego i operacyjnego na przeprowadzona na 7 i 14 JCWP oraz 12 wyznaczonych JCWP do prowadzenia monitoringu badawczego wykazała, że WIOŚ wyznaczył JCWP, które spełniały kryteria wyboru określone w załącznikach nr 1 do rozporządzeń z dnia 13 maja 2009 r. i 15 listopada 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 402-411, 1463-1468)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności WIOŚ w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.2. Wyznaczanie punktów pomiarowo-kontrolnych w JCWP wybranych do monitorowania.

Opis stanu faktycznego

W latach 2010-2012 monitoring diagnostyczny był prowadzony w 93, a monitoring operacyjny w 198 punktach pomiarowo-kontrolnych.

(dowód: akta kontroli str. 413-417)

Szczegółową analizą losowo wybranych 15 i 20 punktów pomiarów-kontrolnych wykazała, że wylosowane punkty w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego, zostały wyznaczone przy zachowaniu kryteriów wyboru określonych w załącznikach nr 2 do rozporządzeń z dnia 13 maja 2009 r. i 15 listopada 2011 r. Każdy punkt spełniał przynajmniej 1 kryterium wyboru. W punktach pomiarowo-kontrolnych monitoringu badawczego były wykonywane następujące badania (jeziora – ustalenie wielkości stężeń żelaza i siarczanów w jeziorach, do których był wprowadzany preparat PIX, w wodach przejściowych (jcw Ujście Świny)

⁴ Przed przystąpieniem do losowania JCWP w celu sprawdzenia prawidłowości ich wyznaczenia, WIOŚ przekazał wykaz 376 JCWP ustanowionych na rzekach. W toku dalszych czynności kontrolnych WIOŚ przekazał poprawiony wykaz JCWP ustanowionych na rzekach, który liczył 362 pozycje.

⁵ Dalej: JCWP.

⁶ Dz.U. Nr 81, poz. 685. Obowiązywało od 17.06.2009 r. do 14.12.2011 r. Dalej rozporządzenie z 13 maja 2009 r. – obowiązywało od 17.06.2009 r. do 14.12.2011 r.

⁷ Dz.U. Nr 258, poz. 1550. Obowiązuje od 14.12.2011 r.. Dalej rozporządzenie z 15 listopada 2011 r. – obowiązuje od 14.12.2011 r.

i przybrzeżnych (jcw Dziwna-Świna) badano zawartość substancji priorytetowych w związku z budową terminalu LNG w Świnoujściu.

(dowód: akta kontroli str. 412, 1464-1466, 1469-1475)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności WIOŚ w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

1.3. Zakres i częstotliwość prowadzonych badań

Opis stanu
faktycznego

W ramach realizacji Państwowego Programu Monitoringu Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2010-2012⁸, na zlecenie Wydziału Monitoringu WIOŚ wykonano 115.355 oznaczeń w monitoringu wód.

(dowód: akta kontroli str. 1882)

W PMS na 2010 r. nie zostały zaplanowane badania substancji priorytetowych w ramach monitoringu diagnostycznego. W aneksie nr 1 do PMS zatwierdzonym przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska 07.02.2011 r. m.in. stwierdzono, że monitoring diagnostyczny ze względu na trwające na poziomie krajowym prace nad metodykami ocen i weryfikacją granic klas, realizowany będzie od 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 1813-1844-1864)

Zakres i częstotliwość prowadzonych badań dla poszczególnych elementów klasyfikacji stanu ekologicznego i chemicznego JCWP zostały określone w załącznikach nr 3 do rozporządzeń z dnia 13 maja 2009 r. i 15 listopada 2011 r.

Szczegółową analizę zakresu i częstotliwości badań w punktach pomiarowo-kontrolnych, wybranych w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego przeprowadzona na przykładzie losowo wybranych (odpowiednio) 10 i 20 punktów wykazała, że WIOŚ nie wykonał badań lub nie zachował ich częstotliwości w następujących punktach w ramach monitoringu:

1. diagnostycznego: a) Jeziora. W 3 punktach⁹ w latach 2010-2013 nie zostały wykonane badania: 4 wskaźników makrobezkręgowców bentosowych (z powodu braku metodyki poboru, oznaczania i oceny) i 4 wskaźników ichtiofauny¹⁰ (w latach 2010-2012 trwały prace na zlecenie GIOŚ¹¹ mające na celu opracowanie indeksu ichtiologicznego, a w 2013 r. proces testowania indeksu). Wymaganej częstotliwości badań nie zachowano w przypadku: wapnia i krzemionki (wykonano 2 z 4 badań w latach 2012-2013), zasadowości ogólnej¹² (wykonano 3 z 4 wymaganych) oraz 33 substancji priorytetowych w ramach polityki wodnej¹³ (z wymaganych 12 badań w roku, w latach 2010-2013 w przypadku 11 substancji wykonano badanie 1 raz, w przypadku 22¹⁴ badania przeprowadzono 4 razy. Pozostałe wskaźniki (35) w latach 2010-2013 były badane z wymaganą częstotliwością 4 razy w roku; b) Rzeki (5 punktów, z tego 3 analizowano na podstawie rozporządzenia z 13 maja 2009 r. a 2 na podstawie rozporządzenia z 15 listopada 2011 r.). W 3 punktach¹⁵ nie były badane 4 wskaźniki ichtiofauny. W 2 punktach¹⁶ w 2012 r. nie zostały przeprowadzone (ze względu na brak środków) badania 32 substancji priorytetowych¹⁷ i 8 innych substancji zanieczyszczających¹⁸, a ze względu na

⁸ Dalej: PMS.

⁹ PL02S0102_2034, PL02S0102_2057, PL02S0102_2076

¹⁰ Nr 1.6.1, 1.6.2, 1.6.3, 1.6.4.

¹¹ Główny Inspektor Ochrony Środowiska.

¹² Punkt PL02S0102_2057.

¹³ Wskaźniki nr 4.11.-4.1.33 i 4.2.1-4.2.8.

¹⁴ Wskaźniki nr 4.1.1-4.1.33, w tym, 4.1.28a-4.1.28e.

¹⁵ PL02S0101:_0479,_0547,_1521

¹⁶ PL02S0101:_0509,_0570.

¹⁷ Wskaźniki nr 4.1.1-4.1.33, w tym, 4.1.28a, 4.1.28e, bez wskaźnika nr 4.1.28.

opracowanie PMS na podstawie rozporządzenia z 13 maja 2009 r., odstąpiono (ze względu na brak stwierdzonego występowania źródła zanieczyszczeń) od zbadania 5 wskaźników¹⁹ z grupy specyficznych zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych; c) Wody Przejściowe i Przybrzeżne. W 2 punktach²⁰ w latach 2010-2013 nie były badane 4 wskaźniki ichtiofauny. W 1 punkcie²¹ nie została zachowana częstotliwość badania 32 substancji priorytetowych i 8 innych substancji zanieczyszczających (z wymaganych 12 badań wykonano 2),

2. operacyjnego: a) Jeziora. W 4 punktach²² w latach 2012-2013, nie była badana: ogólna liczba bakterii Coli (z powodu braku wdrożonej metodyki). Wskaźniki substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej z grupy 4.1.1.- 4.1.33 i 4.2.1-4.2.8 nie były badane (nie zostało stwierdzone odprowadzanie substancji do zlewni jeziora). Pozostałe 19 wskaźników w latach 2010-2013 było badanych 4 razy w roku z zachowaniem wymaganej częstotliwości; b) Rzeki. W 14 punktach²³, nie zostały przeprowadzone badania (1 raz w roku) 4 wskaźników ichtiofauny²⁴ (w latach 2010-2012 na zlecenie GIOŚ, trwały prace nad opracowaniem indeksu ichtiologicznego) i ogólnej liczby bakterii Colii ze względu na brak wdrożonej metodyki badań; c) Wody Przejściowe i Przybrzeżne. W 2 punktach²⁵ nie zostały wykonane badania 4 wskaźników ichtiofauny, a w jednym punkcie²⁶, 4 wskaźników makroglonów²⁷.

(dowód: akta kontroli str. 419, 1476-1540)

Ustalone
nieprawidłowości

Z 22 punktów monitoringu diagnostycznego rzek, w 2011 r. na 12 punktach, na zlecenie WIOŚ, z częstotliwością 1 raz w roku (zamiast 12), przeprowadzono badania 11 następujących substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej: Alachlor, Atrazyna, Bromowany difenyleter⁴(x)²⁸, 1,2-dichloroetan, Dichlorometan, Heksachlorobutadien(x), Izoproturon, Pentachlorofenol, Trichlorometan (chloroform). W Laboratorium WIOŚ z częstotliwością 4 razy w roku, przeprowadzono badania 14 substancji, tj.: Antracen(x), Benzen, Endosulfan(x), Fluoranten⁶), Heksachlorobenzen(x), Heksachlorocykloheksan(x), Ołów, Rtęć, Naftalen, Nikiel, Pentachlorobenzen(x), Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne(x), Trichlorobenzeny. GIOŚ zlecił przeprowadzenie z częstotliwością 4 razy w roku badania 8 substancji: C₁₀₋₁₃chloroalkany, Chlorfenwinfos, Chloropiryfos, Di(2-etyloheksyl) (DEHP), Nonylofenol(x), Oktylofenol, Związki tributyllocyny(x), Trifluralina. Laboratorium WIOŚ z grupy 8 innych substancji zanieczyszczających (wskaźniki 4.2.1-4.2.8), z częstotliwością 4 razy w roku (zamiast 12) zbadalo 7 substancji, tj.: Aldryny, Dieldryny, Endryny, Izodryny, DDT, Trichloroetylen, Tetrachloroetylen, a Tetrachlorometan - raz.

(dowód: akta kontroli str. 1713-1714)

Na 10 punktach monitoringu diagnostycznego rzek w 2011 r., na zlecenie WIOŚ, dwukrotnie w roku (zamiast 12) zbadano 19 substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej: Alachlor, Atrazyna, Bromowany difenyleter⁴(x), C₁₀₋₁₃chloroalkany, Chlorfenwinfos, Chloropiryfos, 1,2-dichloroetan, Dichlorometan, Di(2-etyloheksyl) (DEHP), Diuron, Heksachlorobutadien(x), Izoproturon, Nonylofenol(x), Oktylofenol, Pentachlorofenol, Symazyna, Związki tributyllocyny(x), Trichlorometan (chloroform),

¹⁸ Wskaźniki nr 4.2.1-4.2.8.

¹⁹ Wskaźniki nr 4.3.1-4.3.5.

²⁰ PL02S0103:_0440,_0450.

²¹ PL02S0103_0450.

²² PL02S0102:_2034, PL02S0102_2058, PL02S0102_2076, PL02S0102_3055.

²³ PL02S0101:_0457,_0466,_0478,_0488,_0498,_0511,_0524,_0535,_0547,_0558,_0573,_1516,_1554,_3154.

²⁴ Nr 1.6.1, 1.6.2, 1.6.3, 1.6.4.

²⁵ PL02S0103:_439,_0447.

²⁶ PL02S0103,_0447

²⁷ Wskaźniki nr 1.4.1-1.4.4.

²⁸ Znakiem (x) oznaczono substancje priorytetowe zidentyfikowane, jako priorytetowe substancje niebezpieczne.

Trifluralina. Laboratorium WIOŚ z częstotliwością 4 razy w roku (zamiast 12) zbadało 14 substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej: Antracen(x), Benzen, Kadm, Endosulfan(x), Fluoranten⁶), Heksachlorobenzen(x), Heksachlorocykloheksan(x), Ołów, Rtęć, Naftalen, Nikiel, Pentachlorobenzen(x), Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne(x), Trichlorobenzeny. Laboratorium WIOŚ z grupy 8 innych substancji zanieczyszczających (wskaźniki 4.2.1-4.2.8), z częstotliwością 4 razy w roku (zamiast 12) zbadało 7 substancji, tj.: Aldryny, Dieldryny, Endryny, Izodryny, DDT, Trichloroetyleny, Tetrachloroetyleny, a Tetrachlorometan - 2 razy.

(dowód: akta kontroli str. 1713-1714)

W 7 punktach na 7 jeziorach w 2011 r. z częstotliwością 1 raz w roku (zamiast 12), na zlecenie WIOŚ, przeprowadzono badania 11 substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej: Alachlor, Atrazyna, Bromowany difenyleter⁴)(x), 1,2-dichloroetan, Dichlorometan, Diuron, Heksachlorobutadien(x), Izoproturon, Pentachlorofenol, Symazyna, Trichlorometan (chloroform). Laboratorium WIOŚ z częstotliwością 4 razy w roku zbadało 14 substancji priorytetowych: Antracen(x), Benzen, Kadm, Endosulfan(x), Fluoranten⁶), Heksachlorobenzen(x), Heksachlorocykloheksan(x), Ołów, Rtęć, Naftalen, Nikiel, Pentachlorobenzen(x), Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne(x), Trichlorobenzeny. GIOŚ zlecił przeprowadzenie z częstotliwością 4 razy w roku (zamiast 12) badania 8 substancji: C₁₀₋₁₃chloroalkany, Chlorfenwinfos, Chloropiryfos, Di(2-etyloheksyl) (DEHP), Nonylofenol(x), Oktylofenol, Związki tributyllocyny(x), Trifluralina. Laboratorium WIOŚ z grupy 8 innych substancji zanieczyszczających (wskaźniki 4.2.1-4.2.8), z częstotliwością 4 razy w roku (zamiast 12) zbadało 7 substancji, tj.: Aldryny, Dieldryny, Endryny, Izodryny, DDT, Trichloroetyleny, Tetrachloroetyleny, a Tetrachlorometan - raz.

(dowód: akta kontroli str. 1718)

W 2012 r. w 10 zaplanowanych punktach monitoringu diagnostycznego nie zostały wykonane badania 33 substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej oraz 8 wskaźników innych substancji zanieczyszczających (wskaźniki 4.2.1-4.2.8). Na 4 jeziorach czterokrotnie (zamiast 12-krotnie) zbadano (na zlecenie GIOŚ) 8 substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej: C₁₀₋₁₃chloroalkany, Chlorfenwinfos, Chloropiryfos, Di(2-etyloheksyl) (DEHP), Nonylofenol(x), Oktylofenol, Związki tributyllocyny(x), Trifluralina. Pozostałe 25 substancje priorytetowe i 8 innych substancji zanieczyszczających nie było badanych.

(dowód: akta kontroli str. 1727-1741)

Dyrektor Andrzej Miluch wyjaśnił, że niezachowanie wymaganej częstotliwości badań substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej i innych substancji zanieczyszczających wynikało z ograniczonych środków finansowych, jakie WIOŚ posiadał na przeprowadzenie tych badań. Na wykonanie wszystkich badań na wszystkich planowanych 8 stanowiskach pomiarowych wód jeziornych, WIOŚ potrzebowałaby dodatkowo ok. 300 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 2060, 2081-2089)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność WIOŚ w zbadanym zakresie.

2. Ocena działań w zakresie pomiarów i badań wykonywanych w ramach monitoringu stanu wód powierzchniowych na obszarze dorzecza Odry, w tym poprzez laboratorium WIOŚ

2.1. Zapewnienie jakości monitoringu JCWP

Do 30.09.2011 r. w WIOŚ działały 2 akredytowane laboratoria badawcze posiadające certyfikaty akredytacji wydane przez Polskie Centrum Akredytacji²⁹, tj. Nr AB 141 (Laboratorium Delegatury WIOŚ w Koszalinie – ważny do 09.11.2011 r.) i AB 177 (Laboratorium WIOŚ w Szczecinie - ważny do 15.07.2013 r.). Od dnia 1 października 2011 r. w WIOŚ działa jedno Laboratorium, w skład którego wchodzi trzy pracownie w Szczecinie (Pracownia Pomiarów Terenowych i Poboru Prób, Pracownia Chemiczna i Pracownia Biologiczna) oraz Pracownia w Koszalinie.

(dowód: akta kontroli str. 14, 39-40, 40, 51, 64)

We wniosku z 21.10.2011 r. WIOŚ wystąpił do PCA o cofnięcie akredytacji nr AB 141, przeniesienie zakresu akredytacji nr AB 141 do zakresu akredytacji nr AB 177 z zachowaniem jej ciągłości oraz o rozszerzenie zakresu akredytacji nr AB 177 o badania objęte zakresem akredytacji nr AB 141. PCA w dniu 21.12.2011 r. wydało zakres akredytacji Laboratorium Nr AB 177 rozszerzony o Pracownię w Koszalinie.

(dowód: akta kontroli str. 463-467, 587-608)

Posiadany przez Laboratorium certyfikat akredytacji Nr AB 177 jest ważny do 15.07.2017 r. Akredytowany system zarządzania obejmuje etap poboru, transportu, utrwalania, przechowywania próbek i wykonywania oznaczeń fizycznych, chemicznych, biologicznych i mikrobiologicznych.

(dowód: akta kontroli str. 644-647, 542-643)

Rozporządzenie z 15 listopada 2011 r. wyszczególniało badania 122 wskaźników w zakresie monitoringu operacyjnego i diagnostycznego.

Laboratorium wykonywało badania 110³⁰ z ww. 122 wskaźników, w tym akredytacją było objętych 70 w Szczecinie i 35 w Koszalinie. Natomiast w ramach systemu zarządzania jakością (metody nieakredytowane) badano 35 wskaźników w Szczecinie i 24 w Koszalinie. Wyniki badań z metod objętych i nieobjętych akredytacją były uwzględniane w ocenie stanu wód.

(dowód: akta kontroli str. 1096-1102)

Z 33 substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej (wskaźników) wyszczególnionych w rozporządzeniu z 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych³¹ Laboratorium wykonywało badania w: 2010 r. - 10 (w tym 7 metodą akredytowaną), w 2011 r. - 15 (w tym 9 metodą akredytowaną), w 2012 r. i 2013 r. 33 (w tym metodą akredytowaną w 2012 r. - 13, a w 2013 r. - 18 wskaźników). Bez akredytacji były wykonywane w 2013 r. badania następujących substancji: Atrazyna, Benzen, Bromowany difenyloeter⁴) (x), C₁₀₋₁₃chloroalkany, 1,2-dichloroetan, Dichlorometan, Di(2-etyloheksyl) (DEHP), Diuron, Heksachlorobutadien (x), Izoproturon, Rtęć, Nonylofenol (x), Oktylofenol, Symazyna, Związki tributyllocyny (x), Trichlorometan (chloroform). Wszystkie badania 33 substancji priorytetowych były wykonywane na posiadanym przez Laboratorium wyposażeniu do pomiarów i badań, z zachowaniem granicy oznaczalności równej

²⁹ Dalej: PCA.

³⁰ Laboratorium nie wykonywało badań wskaźników nr: 1.4.1-1.4.4 – podczas pobierania próbek wód przejściowych i podziemnych nie została stwierdzona obecność występowania makroglonów i roślin okrytozależkowych; 1.6.1-1.6.4 – zadanie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska; 2.1-2.3 – zadanie Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej; 3.6.13 (cyjanki związane) – brak aparatury pomiarowej.

³¹ Dz.U. Nr 257, poz. 1545. Uchylone z dniem 14.11.2014 r. zwanej dalej rozporządzeniem z 9 listopada 2011 r.

przynajmniej 30% wartości granicznej maksymalnego dopuszczalnego stężenia wymaganej w rozporządzeniu z dnia 9 listopada 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 1103)

Kierownik Laboratorium oświadczyła, że po uchyleniu art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 21 lipca 1991 o Inspekcji Ochrony Środowiska³² nie ma obowiązku posiadania akredytacji na badania wykonywane na potrzeby monitoringu środowiska. Zakres akredytacji, w miarę możliwości finansowych oraz personalnych Laboratorium WIOŚ, jest rozszerzany na potrzeby zadań kontrolnych dla Wydziału i Działu Inspekcji o nowe oznaczenia (wskaźniki) i metody badań. Do uzyskania akredytacji na dane badanie lub oznaczenie konieczne jest m.in. posiadanie odpowiedniej aparatury, stosowanie wzorców i odczynników o właściwej jakości, pozytywny udział w badaniach biegłości, wykonywanie regularnych wzorcowań, przeglądów aparatury, zapewnienie szkoleń specjalistycznych personelu Laboratorium. Spełnienie powyższych wymagań wiąże się z poniesieniem odpowiednich nakładów finansowych, koniecznych do właściwego funkcjonowania laboratorium oraz zapewnienia wykwalifikowanej kadry.

(dowód: akta kontroli str. 1104)

W latach 2010-2013 WIOŚ zawarł 5 umów z podmiotami zewnętrznymi na wykonanie badań laboratoryjnych oraz 1 umowę na opracowanie oceny stopnia zmian wielkości ładunków biogenów w estuarium Odry na potrzeby bilansu ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych do Bałtyku, o łącznej wartości 253.180,10 zł, w tym 2 umowy w 2010 r. na kwotę 152.953,40 zł. Po porównaniu, co najmniej 2 złożonych ofert zawarto 4 umowy, a 2 umowy³³ zawarto z wykonawcami bez wcześniejszego porównania innych ofert ze względu na konieczność udzielenia zamówienia.

(dowód: akta kontroli str. 164-165, 385-386, 166-187, 1122-1129)

Andrzej Miluch wyjaśnił, że WIOŚ udzielał ww. zleceń ze względu na brak możliwości technicznych ich wykonania³⁴ lub brak kierunkowo wykształconych pracowników³⁵.

(dowód: akta kontroli str. 1764-1772)

Cena w przypadku 4 umów była ustalana na podstawie analizy rynku. W przypadku umowy nr WM/33/2010 cenę (3.172,00 zł) ustalono na podstawie złożonej oferty wykonawcy.

(dowód: akta kontroli str. 1772-1775)

Z 5 umów na wykonanie badań laboratoryjnych w 4 przypadkach żądano od wykonawcy posiadanie akredytacji PCA. W przypadku umowy WM/33/2010 odstąpiono od tego żądania ze względu na pilność udzielenia zlecenia³⁶.

(dowód: akta kontroli str. 1776-1777)

W laboratorium na kontrolę wewnętrzną jakości badań składały się w latach 2010-2013 m.in.: plany kontroli jakości badań; plany kontroli jakości próbek; program wewnętrznej kontroli jakości badań; program walidacji metod badań; procedura ogólna PO-09 kontrola jakości badań; rozdział 22 Księgi Jakości – zapewnienie jakości wyników badań; rozdział 18 Księgi Jakości - Wyposażenie do pomiarów i badań; procedura ogólna PO-02 Postępowanie z wyposażeniem do pomiarów i badań; instrukcja nr 206 Kontrola jakości pobierania próbek wód i ścieków; instrukcja nr 207 Statystyczna ocena metod badań; instrukcja IWKJ-PK.01/1

³² Dz.U. z 2013 r., poz. 686 ze zm. Dalej ustawa o Inspekcji.

³³ Umowa AT.266.32.2012.KF na kwotę 258,30 zł i umowa WM/33/2010 na kwotę 3.172 zł.

³⁴ Umowa nr AT-3223-48/2010, WM/33/2010, AT-3223-2/2010, AT.2600.32.2012.KF.

³⁵ Umowa nr AT.2600.1.32.2013/AS o wartości 15.000 zł brutto.

³⁶ Ustalenie czy istnieje zagrożenie dla wód Zatoki Pomorskiej związane z ładunkiem zanieczyszczeń wniesionych wodami Odry po powodzi.

Wewnętrzna kontrola jakości. Karty roztworów kontrolnych i certyfikowanych materiałów odniesienia; instrukcja I-11.01/2 Wewnętrzna kontrola jakości. Instrukcja opracowywania kart kontrolnych Shewharta; instrukcja I-11.02/1 Wewnętrzna kontrola jakości próbki powtórzone; instrukcja IWKJ-PK.02/1 Wewnętrzna kontrola jakości próbki powtórzone; instrukcja IWKJ-PK.02/2 Wewnętrzna kontrola jakości. Opracowywanie kart kontrolnych próbek powtórzonych; instrukcja IWKJ-PK.03 Wewnętrzna kontrola jakości. Próbki ślepe; instrukcja IWKJ-PK.04/1 Wewnętrzna kontrola jakości. Kontrola jakości pobierania próbek; instrukcja IWKJ-PK.05 Wewnętrzna kontrola jakości. Instrukcja sprawdzania pożywek biologicznych; instrukcja IWKJ-PK.07 Wewnętrzna kontrola jakości. Instrukcja sprawdzania skuteczności sterylizacji w suchym, gorącym powietrzu; instrukcja IWKJ-PK.08 Wewnętrzna kontrola jakości. Instrukcja sprawdzania skuteczności sterylizacji parą wodną w nadciśnieniu; instrukcja IWKJ-PK.09 Wewnętrzna kontrola jakości. Instrukcja sprawdzania skuteczności sterylizacji powietrza lampą UV; instrukcja IWKJ-PK.10 Wewnętrzna kontrola jakości. Instrukcja sprawdzania czystości powierzchni roboczych przy użyciu płytek odciskowych; harmonogramy sprawdzeń/wzorcowań wyposażenia do pomiarów i badań; programy wzorcowania i sprawdzania wyposażenia pomiarowego Laboratorium Delegatury WIOŚ w Koszalinie.

(dowód: akta kontroli str. 125-128)

W Laboratorium w latach 2010-2013 zgodnie planem przeprowadzono 33 audyty wewnętrzne z tego w: 2010 r. - 8³⁷, 2011 r. - 9³⁸, 2012 - 8³⁹, 2013 r. - 8⁴⁰. W 5 auditach stwierdzono wystąpienie niezgodności⁴¹, które zostały usunięte.

(dowód: akta kontroli str. 649-773)

W ramach planu wewnętrznej kontroli jakości badań oraz planu pobierania próbek, w latach 2010-2013 zostało sporządzonych 51 sprawozdań z przeprowadzonych testów na: czystość aparatów do sączenia (4), powtarzalność pobierania próbki (13), jednorodność próbki (4), czystość pojemników i ślepą próbkę pojemników (8), ślepą próbkę terenową (4), ślepą próbkę odczynników (4), analizę materiałów odniesienia (14). Wykonane badania nie wykazały nieprawidłowości w pracy Laboratorium.

(dowód: akta kontroli str. 1174-1224)

Za lata 2010-2013 zostały sporządzone sprawozdania z wykonania planów kontroli jakości badań i planu kontroli jakości próbek.

(dowód: akta kontroli str. 1152-1173)

Wg stanu na koniec 2011 r. Laboratorium w Szczecinie uczestniczyło w 37, (w tym 12 w 2010 r., 16 w 2011 r.), a Laboratorium Delegatury w Koszalinie w 27 (w tym 6 w 2010 r., 10 w 2011 r.) porównaniach międzylaboratoryjnych. W 2012 r.

³⁷ W tym: audit nr 1/2010 pobieranie próbek i pomiary w terenie. Postępowanie z próbkami do badań; audit nr 7/2010 metody badań i wzorcowań oraz ich walidacja. Metody badań w pracowni biologicznej i chemicznej.

³⁸ W tym: audit nr 3/2011 pobieranie próbek i pomiary w terenie. Postępowanie z próbkami do badań; audit nr 7/2011 zapewnienie jakości wyników badań. Wewnętrzna kontrola jakości sprawozdania z badań; audit nr 8/2011 metody badań i wzorcowań oraz ich walidacja. Niepewność pomiaru. Metody badań – obserwacja wykonywania badań, sprawdzanie kompetencji technicznych w pracowniach Laboratorium.

³⁹ W tym: audit nr 3/2012 pobieranie próbek i pomiary w terenie. Postępowanie z próbkami do badań; audit nr 6/2012 zapewnienie jakości wyników badań. Wewnętrzna kontrola jakości sprawozdania z badań; audit nr 7/2012 metody badań oraz ich walidacja. Niepewność pomiaru. Metody badań – obserwacja wykonywania badań, sprawdzanie kompetencji technicznych w pracowniach Laboratorium.

⁴⁰ W tym: audit nr 4/2013 zapewnienie jakości badań. Wewnętrzna kontrola jakości sprawozdania z badań; audit nr 7/2013 pobieranie próbek i pomiary w terenie. Postępowanie z próbkami do badań; audit nr 8/2013 nadzorowanie niezgodnych z wymaganiami badań. Doskonalenie działań korygujących. Działania zapobiegawcze. Audyty wewnętrzne.

⁴¹ Np. audit nr 5/2012 stwierdził niezgodność z p. 4.3.1. Procedury Ogólnej PO-10 "Prowadzenie i nadzór nad dokumentacją" wyd. 11 z dnia 15.06.2012 r. wykaz procedur badawczych całego Laboratorium znajduje się w Głównym Wykazie Dokumentów prowadzonych przez Kierownika ds. Jakości. W wykazie tym brakuje spisu i rozdzielnika procedur badawczych Pracowni w Koszalinie.

Laboratorium brało udział w 8 porównaniach (w tym w 1 badaniu uczestniczyły jednocześnie Pracownia Chemiczna i Pracownia w Koszalinie). W 2013 r. Laboratorium brało udział w 17 badaniach biegłości (z tego w 13 badaniach wskaźników akredytowanych i 4 badaniach wskaźników nieakredytowanych), porównano stosowanie 27 metod badawczych. Wszystkie wykorzystywane w Laboratorium metody do badań wód (w 2013 r. – 79) były zwalidowane.

(dowód: akta kontroli str. 774-780, 996-1094)

Norma PN-EN ISO/IEC-17025 w pkt 5.4.1 m.in. stanowiła, że Laboratorium powinno stosować właściwe metody i procedury dla wszystkich badań i/lub wzorcowań objętych zakresem jego działalności. Dotyczy to pobierania próbek, postępowania z obiektami poddawanych badaniom i/lub wzorcowaniu, ich przygotowania, przechowywania, transportowania oraz, tam gdzie to właściwe, oszacowania niepewności pomiaru, jak również technik statystycznych stosowanych do analizy danych z badania i/lub wzorcowania. W pkt. 5.8.1 zapisano, że Laboratorium powinno mieć procedury dotyczące transportowania, przyjmowania i postępowania z obiektami podlegającymi badaniu i/lub wzorcowaniu oraz ich zabezpieczania, magazynowania, przetrzymywania i/lub pozbywania się, zawierające także opis wszystkich warunków niezbędnych do ochrony całości obiektu badania lub wzorcowania oraz ochrony interesów laboratorium i klienta.

(dowód: akta kontroli str. 1095)

Laboratorium WIOŚ posiadało wymagane procedury i je aktualizowało.

(dowód: akta kontroli str. 125-128)

Przeprowadzone audyty wewnętrzne i sporządzone przez PCA oceny wykazały przestrzeganie przez Laboratorium WIOŚ przyjętych procedur.

(dowód: akta kontroli str. 710-717, 739-750, 764-771, 785-789, 822-826, 813-917, 943-947, 985-988)

PCA sformułowało 6 ocen, z tego 4 oceny Laboratorium w Szczecinie⁴² i 2 oceny Laboratorium Delegatury w Koszalinie⁴³.

(dowód: akta kontroli str. 781-995)

PCA stwierdziło wystąpienie 11 niezgodności w latach 2010-2013, z tego: w 2010 r. Laboratorium w Szczecinie – 0, Laboratorium Delegatury w Koszalinie - 3⁴⁴; w 2011 r. Laboratorium w Szczecinie - 5⁴⁵, Laboratorium Delegatury w Koszalinie - 2⁴⁶; w 2012 r. - 1⁴⁷, w 2013 r. – 0. PCA nie stwierdziło niezgodności w zakresie dokumentowania realizowanych procesów.

(dowód: akta kontroli str. 814-817, 840-843, 857, 937-938, 974-983, 994)

⁴² Tj. ocena AB-876/2010 z 30.07.2010 r., AB-860/2011 z 30.06.2011 r., AB-880/2012 z 27.06.2012 r., AB-248/213 z 06.03.2013 r.

⁴³ Tj. ocena AB-970/2010 z 07.09.2010 r.

⁴⁴ Pierwsza niezgodność dotyczyła nie obejmowania przez zakres auditów wewnętrznych przeprowadzonych w 2009 r. i zaplanowanych na 2010 r. obserwacji pobierania próbek i obserwacji badań na stanowiskach (usunięta), druga braku przeprowadzenia właściwej analizy i oceny ryzyka w odniesieniu do spostrzeżenia nr 5/5 z poprzedniej oceny PCA z 2009 r. (usunięta), trzecia (usunięta) braku udziału w badaniu biegłości/porównaniach międzylaboratoryjnych dla badań (m.in. benzenu) przed zgłoszeniem tych metod do akredytacji.

⁴⁵ 4 niezgodności dotyczyły Pracowni Pomiarów Hałasu i Pola Elektromagnetycznego (usunięto 1 niezgodność), piąta niezgodność, która została usunięta, dotyczyła korzystania z krzywej wzorcowej niezgodnie z normą badawczą

⁴⁶ Pierwsza niezgodność, usunięta, dotyczyła braku spełniania, przez wymienione w karcie niezgodności roztwory, wymagań dotyczących zachowania spójności pomiarowej. Druga niezgodność, usunięta, dotyczyła braku przedstawienia wyników badań potwierdzających udział w programach porównań międzylaboratoryjnych/programach biegłości przynajmniej raz w cyklu akredytacji.

⁴⁷ Niezgodność, usunięta, dotyczyła nie realizowania przez Laboratorium zaleceń normy przedmiotowej w zakresie sposobu sprawdzenia krzywej wzorcowej.

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności WIOŚ w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność WIOŚ w powyższym zakresie.

3. Ocena ustalenia klasyfikacji stanu wód powierzchniowych na obszarze dorzecza Odry.

3.1. Zachowanie zasady ustalania klasyfikacji stanu JCWP.

Opis stanu
faktycznego

WIOŚ sporządzał oceny stanu wód województwa zachodniopomorskiego za lata 2010-2012. Do dnia 23.10.2014 r. nie została opublikowana zatwierdzona przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska ocena za 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 188-303)

Zasady klasyfikacji stanu JCWP zostały określone w rozporządzeniach Ministra Środowiska: z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych⁴⁸ oraz rozporządzenia z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych⁴⁹.

Szczegółowa analiza wybranych po 15 punktów pomiarowo-kontrolnych z naturalnych JCWP oraz silnie zmienionych i sztucznych wykazała, że w Ocenie za 2011 r. oraz w Ocenie jakości wód w latach 2010-2012, w której ujęto wylosowane punkty z oceny za 2011 r. prawidłowo zastosowano dla poszczególnych kategorii wód: a) wartości graniczne wskaźników jakości wód dla danej klasy wód (załączniki nr 1-5 do rozporządzenia z 20 sierpnia 2008 r. i nr 1-6 do rozporządzenia z 9 listopada 2011 r.), b) ustalenie stanu ekologicznego (odpowiednio załączniki nr 6 i 7 do ww. rozporządzeń), c) ustalenia potencjału ekologicznego (odpowiednio załączniki nr 7 i 8 do ww. rozporządzeń), d) ustalenia stanu chemicznego (odpowiednio załączniki nr 8 i 9 oraz 9 i 10 do ww. rozporządzeń), ustalenia stanu i potencjału JCWP (odpowiednio załączniki nr 10 i 11 do ww. rozporządzeń).

(dowód: akta kontroli str. 420, 1541-1653)

WIOŚ przekazał do GIOŚ wyniki klasyfikacji poszczególnych wskaźników jakości wód oraz ocen JCWP za 2010 r. zgodnie z § 8 i 9 rozporządzenia z 20 sierpnia 2008 r., tj. odpowiednio w terminie do 31 marca i 30 czerwca 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 1664-1665)

WIOŚ, zgodnie z § 9 pkt 1 rozporządzenia z 9 listopada 2011 r., wykonywał i przekazywał do GIOŚ w terminie do 30 czerwca następnego roku po roku sporządzenia badania, oceny JCWP za lata 2011-2013

(dowód: akta kontroli str. 1664-1665, 1666-1695)

Prezentacje wyników klasyfikacji stanu, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego JCWP zostały wykonane zgodnie z zasadami określonymi w załączniku nr 11 i 12 do ww. rozporządzeń.

(dowód: akta kontroli str. 1639-1653)

W latach 2010-2013 zostało sporządzonych przez Laboratorium 880 protokołów pobrań próbek wód powierzchniowych. W 14 (1,6%) protokołach zawarto uwagi o braku możliwości poboru próbek, np. ze względu na nieodpowiednie warunki

⁴⁸ Dz.U. Nr 162, poz. 1008, zwane dalej rozporządzeniem z 20 sierpnia 2008 r. (obowiązującym do 14 grudnia 2011 r.).

⁴⁹ Dz.U. Nr 257, poz. 1545, zwane dalej rozporządzeniem z 9 listopada 2011 r.

atmosferyczne, trudny dojazd. Łącznie na 24 niepobracone próbki, 17 zostało pobranych w terminie późniejszym⁵⁰.

(dowód: akta kontroli str. 1106-1107)

Badania naturalnych JCWP wykazały, że w 2010 r. 1 JCWP (rzeki) i 1 (jeziora) odpowiadały bardzo dobremu stanowi ekologicznemu, 6 JCWP (rzeki) charakteryzowało się dobrym stanem ekologicznym, 4 JCWP (rzeki) i 4 (jeziora) umiarkowanym stanem ekologicznym, 2 JCWP (rzeki), 2 (jeziora) i 1 JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne) słabym stanem ekologicznym, a 1 JCWP (jeziora) i wody przejściowe i przybrzeżne złym stanem ekologicznym. Dla silnie zmienionych jednolitych części wód uzyskano wynik oceny potencjału ekologicznego: dobry lub powyżej dobrego dla 14 JCWP (rzeki), umiarkowany dla 8 JCWP (rzeki) i 1 JCWP (jeziora), słaby dla 2 JCWP (rzeki) i 2 (wody przejściowe i przybrzeżne) oraz zły dla 3 JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne).

(dowód: akta kontroli str. 2090)

Ocena stanu chemicznego JCWP nie była wykonana za 2010 r.

(dowód: akta kontroli str. 2091)

Badania przeprowadzone przez WIOŚ w Szczecinie w 2010 r. wykazały, że 20 JCWP z 53 badanych, spełniało wymogi w odniesieniu do obszarów chronionych (z wyłączeniem wymagań dla obszarów Natura 2000).

(dowód: akta kontroli str. 2092)

Z ocenianych przez WIOŚ w 2010 r. 24 JCWP (rzeki), 8 JCWP (jeziora) i 7 JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne) stan wszystkich oceniono, jako zły.

(dowód: akta kontroli str. 2091)

Badania naturalnych JCWP wykazały, że w 2011 r. 2 JCWP (rzeki) i 2 (jeziora) odpowiadały bardzo dobremu stanowi ekologicznemu, 8 JCWP (rzeki) i 3 JCWP (jeziora) charakteryzowało się dobrym stanem ekologicznym, 6 JCWP (rzeki) i 3 (jeziora) umiarkowanym stanem ekologicznym, 6 JCWP (rzeki), słabym stanem ekologicznym, a 1 JCWP (jeziora) i 2 JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne) złym stanem ekologicznym. Dla silnie zmienionych jednolitych części wód uzyskano wynik oceny potencjału ekologicznego: dobry lub powyżej dobrego dla 21 JCWP (rzeki), umiarkowany dla 26 JCWP (rzeki), słaby dla 5 JCWP (rzeki) i 1 (wody przejściowe i przybrzeżne) oraz zły dla 1 JCWP (jeziora) i 4 (wody przejściowe i przybrzeżne).

(dowód: akta kontroli str. 2093)

Dobrym stanem chemicznym charakteryzowało się w 2011 r. 6 (rzeki) i 8 (jeziora) badanych JCWP. Poniżej stanu dobrego oceniono 16 JCWP (rzeki) i 1 JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne).

(dowód: akta kontroli str. 2094)

Badania przeprowadzone przez WIOŚ w Szczecinie w 2011 r. wykazały, że 42 JCWP z 92 badanych, spełniało wymogi w odniesieniu do obszarów chronionych (z wyłączeniem wymagań dla obszarów Natura 2000).

(dowód: akta kontroli str. 2095)

Z ocenianych przez WIOŚ w Szczecinie 54 z 56 JCWP (rzeki), 5 z 5 JCWP (jeziora) i 7 z 7 JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne) stan oceniono, jako zły.

(dowód: akta kontroli str. 2094)

⁵⁰ W 2010 r. na 10 niepobranach próbek (5 protokołów) 7 nie zostało pobranych w terminie późniejszym, także ze względu na złe warunki atmosferyczne, oceny zostały sporządzone na podstawie 10 lub 11 wyników. W 2011 r. 7 niepobranach próbek (6 protokołów) zostało pobranych w terminie późniejszym. W 2012 r. 7 niepobranach próbek (3 protokoły) zostało pobranych w terminie późniejszym.

Wyniki badań jakości wód powierzchniowych za 2012 r. z uwzględnieniem wyników badań za 2010 i 2011 r. i zastosowaniem procedury przeniesienia ocen z podobnych monitorowanych JCWP na niemonitorowane JCWP, w ramach monitoringu zrealizowanego przez WIOŚ w Szczecinie na obszarze województwa zachodniopomorskiego, pozwoliły na przeprowadzenie:

- klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego dla 31% JCWP – rzeki, 14% - JCWP jeziora oraz 100% - JCWP wody przejściowe i przybrzeżne;
- oceny stanu chemicznego dla 10% - JCWP rzeki; 100% - JCWP jeziora (dla badanych 16) oraz 100% - JCWP wody przejściowe i przybrzeżne;
- oceny stanu wód dla 31% - JCWP rzeki, 21% - JCWP jeziora, 100% - JCWP wody przejściowe i podziemne;
- oceny spełniania wymagań dla 92% JCWP w obszarach chronionych (z wyłączeniem wymagań dla obszarów Natura 2000).

(dowód: akta kontroli str. 1639-1641, 1642-1653)

W 2012 r. badania naturalnych JCWP wykazały 2% JCWP (rzeki) i 13% (jeziora) odpowiadających bardzo dobremu stanowi ekologicznemu, 37% JCWP (rzeki) i 26% (jeziora) charakteryzujących się dobrym stanem ekologicznym, 41% JCWP (rzeki) i 35% (jeziora) o umiarkowanym stanie ekologicznym, 20% JCWP (rzeki), 17% (jeziora) i 100% JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne) o słabym stanie ekologicznym i 9% JCWP (jeziora) o złym stanie ekologicznym. Dla silnie zmienionych jednolitych części wód uzyskano wynik oceny potencjału ekologicznego: dobry lub powyżej dobrego dla 37% JCWP (rzeki) i 50% (jezior), umiarkowany dla 48% JCWP (rzeki), słaby dla 15% JCWP (rzeki) i 40% (wody przejściowe i przybrzeżne) oraz zły dla 50% JCWP (jeziora) i 60% (wody przejściowe i przybrzeżne).

(dowód: akta kontroli str. 1640, 1642, 1646, 1650)

Dobrym stanem chemicznym charakteryzowało się 31% JCWP (rzeki) i 94% (jeziora) badanych JCWP. Przeprowadzenie ekstrapolacji wyników oceny monitorowanych JCWP na podobne, niemonitorowane JCWP pozwoliło określić chemiczny stan wód w pełnym zakresie, również tych JCWP, które nie były kontrolowane w 2012 r. Dobrą oceną stanu chemicznego za 2012 r. na terenie województwa zachodniopomorskiego charakteryzowało się 64% JCWP (rzeki) i 94% JCWP (jeziora z 16 ocenianych), ocenę poniżej stanu dobrego uzyskało 100% JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne).

(dowód: akta kontroli str. 1639, 1643, 1647, 1651)

Badania przeprowadzone przez WIOŚ w Szczecinie w 2012 r. po uwzględnieniu wyników z 2010 r. i 2011 r. wykazały, że 53% (77 na 144 badanych) JCWP spełniały wymogi w odniesieniu do obszarów chronionych (z wyłączeniem wymagań dla obszarów Natura 2000).

(dowód: akta kontroli str. 1641, 1645, 1649, 1653)

Z ocenianych przez WIOŚ w Szczecinie 112 JCWP (rzeki) tylko stan 25 oceniono jako dobry. Przy ekstrapolacji wyników badań na wszystkie JCWP, spośród 362 JCWP (rzeki), wobec 138 (38%) ustalono stan dobry, dla pozostałych 224 stan zły. Z ocenianych 23 JCWP (jeziora) stan dobry uzyskało 8 JCWP, pozostałe 15 stan zły. Przy ekstrapolacji wyników badań na wszystkie JCWP (jeziora) spośród 108 ocenianych, wobec 8 JCWP (7%) ustalono stan dobry, dla pozostałych 100 stan zły. Z ocenianych 7 JCWP (wody przejściowe i przybrzeżne) wszystkie uzyskały stan zły.

(dowód: akta kontroli str. 1639, 1644, 1648, 1652)

Andrzej Miluch wyjaśnił, że poza warunkami określonymi w rozporządzeniach Ministra Środowiska regulujących zagadnienia monitoringu wód, głównymi przesłankami określającymi procent JCWP objętych monitoringiem wynika z możliwości technicznych, finansowych i personalnych. Z uwagi na bardzo dużą liczbę JCWP na obszarze województwa (362 rzeczne, 178 jeziornych, 4 wody przejściowe i 4 wody przybrzeżne) objęcie ich wszystkich badaniami nie jest realne przy uwarunkowaniach kadrowych, sprzętowych i finansowych WIOŚ w Szczecinie (duża fluktuacja kadr⁵¹, jedna z najniższych średnich wynagrodzeń w administracji wojewody⁵², stała liczba etatów⁵³ przy zwiększających się zadaniach ustawowych). Koszt badań w monitoringu diagnostycznym w jednym punkcie dla rzek wynosi 93.537 zł, a dla jezior 92.393 zł. W monitoringu operacyjnym ten koszt wynosi 7.121 zł dla rzek i 6.916 zł dla jezior. Szacowane roczne koszty transportu w celu wykonania ww. badań monitoringowych wynoszą około 64.000 zł. Środki otrzymywane przez WIOŚ w limicie wydatków budżetowych w 83% związane są z funduszem wynagrodzeń. Wobec powyższego, środki pochodzące z Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej są głównym źródłem finansowania realizacji zadań określonych w PMŚ. Jednak wprowadzenie od 2011 r. przepisów dotyczących pozyskiwania środków z funduszy ochrony środowiska za pośrednictwem rezerwy celowej uniemożliwia ich wykorzystywanie od początku realizacji zadań, tj. już w I kwartale każdego roku. Realizacja monitoringu środowiska wiąże się szczególnie z wdrażaniem nowych dyrektyw, a w zakresie monitoringu wód wymaga to zastosowania wysokorozdzielczych technik analitycznych, doświadczonej wyspecjalizowanej kadry laboratoryjnej i zapewnienia stabilnego (budżetowego) źródła finansowania wysokich kosztów bieżących monitoringu.

(dowód: akta kontroli str. 1760, 1876-1884, 2047-2054)

WIOŚ w latach 2010-2013 informował Wojewodę Zachodniopomorskiego o zagrożeniach ciągłości realizacji badań monitoringowych ze względu na ograniczone środki budżetowe.

(dowód: akta kontroli str. 1889-2046)

Ustalone
nieprawidłowości

WIOŚ w terminach określonych w § 8 pkt 1⁵⁴ i § 9 pkt 3⁵⁵ rozporządzenia z 9 listopada 2011 r. nie wykonywał i nie przekazywał do GIOŚ za lata 2011-2013 klasyfikacji poszczególnych elementów fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych JCWP oraz klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego w punktach pomiarowo-kontrolnych.

(dowód: akta kontroli str. 1664-1665)

Naczelnik Wydziału MŚ oświadczyła, że niezachowanie terminu wykonania i przekazania klasyfikacji poszczególnych elementów jakości w badanych JCWP (do 31 marca) i klasyfikacji w punktach pomiarowo-kontrolnych (do 30 kwietnia) wynikało: a) w 2011 r. z przesunięcia przez GIOŚ tych terminów do 31.05.2011 r. ze względu na nowy, zaprojektowany przez GIOŚ arkusz do ewidencjonowania danych, co przedłużało i prace nad zgromadzeniem i weryfikacją wyników badań; b) w 2012 r. z powodu wykonywania oceny za lata 2010-2012 z zastosowaniem nowych zasad m.in. zasady dziedziczenia danych z poprzednich dwóch lat (2010-2011). Nie została sporządzona ocena tylko za 2012 r.; c) w 2013 r. także z powodu

⁵¹ W latach 2010-2014 (do 23.10.2014 r.) do pracy w WIOŚ zostało przyjętych 63 osoby, w tym samy czasie zwolniło się 66 osób.

⁵² Zasadnicza średnia na etat w latach 2011-2013 poniżej 2.500 zł.

⁵³ Średnio 120 w latach 2011-2013.

⁵⁴ najpóźniej do końca I kwartału po zakończeniu roku kalendarzowego, w którym wykonywane były badania.

⁵⁵ najpóźniej do końca czwartego miesiąca po zakończeniu roku kalendarzowego, w którym wykonywane były badania.

obowiązki zasady dziedziczenia wyników z lat poprzednich (do 29.10.2014 r. GIOŚ nie przekazał weryfikacji oceny.

(dowód: akta kontroli str.1665)

W ocenie stanu wód przejściowych i przybrzeżnych za 2011 r. nie zostało wykorzystanych 70 wyników substancji priorytetowych, po 10 wyników następujących substancji: difenyletery bromowe, diuron, endosulfan, heksachlorobutadien, nonylofenol, symazyna, związki tributylowy.

(dowód: akta kontroli str.1655)

Andrzej Miluch wyjaśnił, że ocenę za 2011 r. należało wykonać zgodnie z rozporządzeniem z 9 listopada 2011 r., które wprowadziło nowe, bardziej restrykcyjne wartości graniczne, w wyniku czego część wskaźników nie mogła być wzięta do oceny ze względu na zbyt wysoką granicę oznaczalności. Ww. wyniki zostały wykorzystane w ocenie za lata 2010-2012 oraz przekazane do Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie⁵⁶ do wykorzystania w pracy „Wykaz wielkości emisji i stężeń substancji priorytetowych oraz innych zanieczyszczeń, dla których zostały określone normy jakości w regionach wodnych”.

(dowód: akta kontroli str.1885-1886)

W ocenie stanu jezior nie wykorzystano łącznie 84 wyniki z badań przeprowadzonych w 2011 r. dla 12 substancji priorytetowych, których badania przeprowadzono z częstotliwością 1 raz w roku. Z oceny wyłączono 20 wyników kadmu oraz 20 wyników rtęci wykonane przez Laboratorium WIOŚ w Koszalinie. W 2012 r. z oceny stanu chemicznego jeziora Pełcz wyłączono wynik stężenia kadmu, który został uznany za anomalnie wysoki.

(dowód: akta kontroli str.1656-1657)

Andrzej Miluch wyniki badań kadmu i rtęci zostały wyłączone z oceny z powodu niezyskania wystarczającej biegłości dla tych oznaczeń (nieodpowiednia granica oznaczalności w badaniach 4 jezior objętych monitoringiem diagnostycznym). Natomiast ocena wyników dla substancji priorytetowych miała być wykonana zgodnie z rozporządzeniem z 9 listopada 2011 r., badania tych wskaźników zaplanowano zgodnie z rozporządzeniem z 13 maja 2009 r. a nominalne wymagania do granic oznaczalności dla poszczególnych wskaźników dostosowane zostały do wartości granicznych zawartych w rozporządzeniu z 20 sierpnia 2008 r. Wszystkie wyniki zostały przekazane m.in. do RZGW celem wykorzystania w ww. publikacji.

(dowód: akta kontroli str.1886-1888)

W ocenie stanu rzek nie zostało wykorzystanych 1455 wyników z badań przeprowadzonych w latach 2011-2013, z tego 3 (2 - 2012 r. i 1 – 2013 r.) makrobezkręgowce bentosowe, 24 ChTZm (12 w 2011 r. i 12 w 2012 r.), 648 substancji rozpuszczonych (396 w 2011 r. i 252 w 2012 r.), 44 kadmu (2011 r.), 72 rtęci (2011 r.), 664 badań 40 substancji priorytetowych i innych substancji zanieczyszczających.

(dowód: akta kontroli str. 1654)

Andrzej Miluch wyjaśnił, że niewykorzystanie wyników badań substancji rozpuszczonych wynikało m.in. ze zmiany statusu większości JCWP rzecznych na obszarze województwa (głównie z JCWP naturalnych na silnie zmienione), co skutkowało potrzebą zmiany programu badań w zakresie substancji rozpuszczonych w większości punktów monitoringu operacyjnego. Jednakże, zdecydowano o pozostawieniu programu pomiarowego odnośnie tych substancji we wszystkich

⁵⁶ Dalej RZGW.

punktach monitoringu operacyjnego, w celu sprawdzenia korelacji przewodnictwa właściwego oraz zawartości substancji rozpuszczonych i chlorków, należących do grupy wskaźników zasolenia. Natomiast niewykorzystanie wyników badań kadmu i rtęci wynikało z faktu uzyskania wyników przy zastosowaniu metody analitycznej o granicy oznaczalności nie spełniającej wymogów w zakresie analizy i monitorowania stanu chemicznego wód (granica oznaczalności nie może przekraczać 100% średniorocznej wartości dopuszczalnej). W laboratorium Delegatury w Koszalinie aparat do oznaczania metali ciężkich (w tym kadmu) zakupiono w grudniu 2010 r. Wdrożenie metod na nowym sprzęcie oraz obniżenie granic oznaczalności wymaga sprawdzenia i walidacji metod, co jest czasochłonne. Zgodnie z ustaleniami z narady wojewódzkich Inspektorów i kierowników delegatur w czerwcu 2011 r. wymagane granice oznaczalności uzyskano w IV kwartale 2011 r. W przypadku rtęci, oznaczanej na aparacie zakupionym w ramach centralnych zakupów GIOŚ w grudniu 2010 r. wdrażanie i walidacja metody trwały do końca października 2011 r. Niewykorzystanie wyników badań substancji priorytetowych i innych substancji zanieczyszczających wynikało z następujących okoliczności: pozyskane na 2011 r. środki finansowe z WFOŚiGW nie pozwoliły na wykonanie pełnego zakresu badań z wymaganą częstotliwością (12 razy w roku). W 22 punktach wykonano czterokrotne badania 21 wskaźników substancji oznaczanych przez Laboratorium WIOŚ w Szczecinie. Z tą samą częstotliwością (jednak tylko w 12 punktach) na zlecenie GIOŚ wykonano badania 8 substancji niebadanych przez WIOŚ w Szczecinie. Wobec braku wytycznych GIOŚ jak należy postąpić w przypadku niewystarczających środków finansowych na pełne badania substancji priorytetowych oraz wskaźników innych substancji zanieczyszczających według KOM 2006/0129 COD podjęto decyzję o takim uzupełnieniu badań, które pozwoliłyby na stwierdzenie lub wykluczenie występowania pełnej listy substancji w badanych JCWP. Uzyskane fundusze pozwoliły na zlecenie jednorazowych badań pozostałych 12 substancji (dla 12 punktów objętych zleceniem GIOŚ) oraz dwukrotne badania 20 substancji w pozostałych 10 punktach monitoringu diagnostycznego (w których nie było badań na zlecenie GIOŚ). Wytyczne do oceny jakości wód za lata 2010 – 2012, otrzymane po zakończeniu programu pomiarowego nie dopuszczały wykonania oceny stanu chemicznego dla wskaźników badanych z częstotliwością mniejszą niż 4 razy w roku, co uniemożliwiło wykorzystanie wyników badań zleconych wykonawcy zewnętrznemu (substancje, dla których Laboratorium WIOŚ w Szczecinie nie miało wdrożonych metodyk badawczych). Jednakże dwukrotne a także jednorazowe badania pozwoliły rozpoznać występowanie tych substancji w wodach oraz na ewentualne wskazanie potencjalnych zagrożeń przekroczenia środowiskowych norm jakości.

(dowód: akta kontroli str. 2055)

Najwyższa Izba Kontroli Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność WIOŚ w badanym zakresie.

Ocena cząstkowa

4. Ocena wykorzystania środków finansowych pozyskanych na prowadzenie monitoringu środowiska, w tym stanu wód powierzchniowych na obszarze dorzecza Odry

4.1. Adekwatność przeznaczonych środków finansowych do zadań związanych z monitoringiem środowiska

Opis stanu faktycznego

W PMS na lata 2013-2015 zapisano, że brak stabilnych źródeł finansowania oraz trudności związane z pozyskiwaniem środków na realizację zadań PMS mogą

stanowić zagrożenie dla utrzymania odpowiedniej jakości danych, utrzymania ciągłości zadań realizowanych dotychczas oraz wdrożenia zadań nowych wynikających z ciągle poszerzających się wymogów prawodawstwa Unii Europejskiej. *Biorąc powyższe pod uwagę podkreślić należy, iż realizacja PMS jest uwarunkowana dostępnością środków finansowych.*

(dowód: akta kontroli str. 1865, 1866-1875)

WIOŚ m.in. ze względu na brak środków finansowych nie przeprowadził w 2011 r. i 2012 r. badań substancji priorytetowych i innych substancji zanieczyszczających z częstotliwością określoną w rozporządzeniu z 13 maja 2009 r. (przedstawioną w pkt 1.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

W latach 2010-2013 finansowanie zewnętrzne zadań związanych z monitoringiem środowiska wyniosło 8.915.343,46 zł, w tym z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁵⁷ - 6.885.197,05 zł.

(dowód: akta kontroli str. 384)

WIOŚ w latach 2010-2013 złożył 7 wniosków o dofinansowanie zadań z zakresu monitoringu środowiska, na które nie uzyskał dofinansowania, z tego 6 wniosków na kwotę 7.567.293 zł i 1 wniosek na kwotę 712.306 Euro. Z 7 złożonych wniosków: 1 (na kwotę 465.293 zł) dotyczył zadania, które miało być realizowane w 2012 r.; 1 (na kwotę 599.000 zł) zadania planowanego na 2013 r., 3 (na kwotę 2.793.000 zł) zadań na 2014 r., 1 (na kwotę 712.306 Euro) zadania planowanego na lata 2014-2016 i 1 (na kwotę 3.710.000 zł) na zadanie planowane do realizacji w latach 2014-2015.

(dowód: akta kontroli str. 1759)

Wg stanu na 28.10.2014 r. z 6 wniosków o dofinansowanie obejmujących okres 2013-2015 r. 4 wnioski na kwotę 2.295.627 zł, zostały rozpatrzone pozytywnie, 2 na kwotę 5.758.000 zł zostały umieszczone na liście rezerwowej.

(dowód: akta kontroli str. 2080)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności WIOŚ w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.2. Przestrzeganie prawa zamówień publicznych przy wydatkowaniu środków na monitoring środowiska

Opis stanu
faktycznego

WIOŚ w latach 2010-2013 udzielił 33 zamówień publicznych o wartości 4.965.859,17 zł netto.

(dowód: akta kontroli str. 304-329)

Poprawność udzielonych zamówień sprawdzono na podstawie 8 zamówień (po 2 z każdego roku) wybranych ze względu na wartość udzielonego zamówienia⁵⁸ i stwierdzono, że udzielanie zamówień odbywało się na podstawie wyboru najkorzystniejszej oferty, zgodnie z przyjętymi kryteriami oceny ofert. WIOŚ zgodnie z art. 93 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁵⁹, unieważnił postępowania nr: AT-325-5/2011 (w części V i VII ze względu na niezłożenie ofert i złożenie oferty podlegającej odrzuceniu) oraz AT-325-7/2011, AT-325-9/2011 i AT-325-11/2011 (nie wpłynęła żadna oferta).

(dowód: akta kontroli str. 1225-1415)

⁵⁷ Dalej: Funduszu.

⁵⁸ AT-325-1/2010, AT-325-13/2010, AT-325-5/2011, AT-325-7/2011, AT-325-9/2011, AT-325-11/2011, AT.272.1.2012, AT.272.2.2012, AT-272.1.2013.AS, AT.272.4.2013.

⁵⁹ Dz.U. z 2013 r., poz. 907 ze zm. Dalej PZP.

Ustalono
nieprawidłowości

W dwóch postępowaniach⁶⁰ (o łącznej wartości 555.876,86 zł brutto) WIOŚ niezwłocznie po zawarciu umowy nie zamieścił ogłoszenia o udzieleniu zamówienia. W jednym postępowaniu⁶¹ (o wartości 630.688,11 zł brutto) nie przekazał niezwłocznie ogłoszenia do publikacji Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej, co stanowiło naruszenie art. 95⁶² Pzp.

(dowód: akta kontroli str. 1228-1265, 1331)

Dyrektor WIOŚ Marzena Michalska oświadczyła, że wpływ na przeoczenie terminu zamieszczenia ogłoszenia o udzieleniu zamówienia mogła mieć trudna sytuacja kadrowa (częste zmiany składu osobowego Wydziału Administracyjno-Technicznego i czterokrotna zmiana Naczelnika Wydziału).

(dowód: akta kontroli str. 1416)

4.3. Stopień wykorzystania zakupionego sprzętu.

Opis stanu
faktycznego

WIOŚ zgodnie z przeznaczeniem wykorzystywał dostawy i usługi zakupione w ramach badanych zamówień publicznych.

(dowód: akta kontroli str. 1418-1427, 1117-1121)

WIOŚ w latach 2010-2013 przyjął do ewidencji środków trwałych środki o wartości 1.800.485,03 zł wykorzystywanych do badań laboratoryjnych w zakresie monitoringu wód.

(dowód: akta kontroli str. 401, 1794-1797)

Sprawdzono stopień wykorzystania 11 urządzeń o łącznej wartości 1.499.904,19 zł (1 nabyte przez WIOŚ w ramach procedury zamówień publicznych o wartości 175.385,70 zł i 10 przekazanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska) i stwierdzono, że na każdym urządzeniu były wykonywane oznaczenia, w tym na analizatorach rtęci⁶³ w latach 2011-2013 wykonano 728 i 602 oznaczenia⁶⁴, a na analizatorze całkowitym węgla organicznego TOC⁶⁵ w latach 2010-2013 wykonano 1276 oznaczeń⁶⁶. Jedno urządzenie (automatyczny pobornik ścieków)⁶⁷ ze względu na brak zleceń w 2012 r. nie było wykorzystane do poboru. Laboratorium wykorzystywało je m.in. do prowadzenia szkoleń pracowników.

(dowód: akta kontroli str. 1108-1120)

W pismach do GIOŚ z 10.02. i 6.08.2010 r. WIOŚ sporządził⁶⁸ wykazy sprzętu niezbędnego do realizacji zadań związanych z prowadzeniem monitoringu środowiska oraz uzasadnił konieczność jego zakupu. WIOŚ przedstawił również w odpowiedzi na pytania GIOŚ, swoje propozycje zakupu sprzętu⁶⁹.

(dowód: akta kontroli str. 2099-2163)

⁶⁰ AT-325-5/2011 (publikacja po upływie 81 dni od zawarcia ostatniej umowy o udzielenie zamówienia) AT-325-13/2011 (ogłoszenie przekazane po upływie 36 dni od dnia zawarcia umowy).

⁶¹ AT-325-1/2010 (umowa z 23.08.2010 r., ogłoszenie o udzieleniu zamówienia przekazane do publikacji i opublikowane 15.01.2011 r., tj. po 145 dniach).

⁶² Art. 95. 1. Jeżeli wartość zamówienia lub umowy ramowej jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8, zamawiający niezwłocznie po zawarciu umowy w sprawie zamówienia publicznego albo umowy ramowej zamieszcza ogłoszenie o udzieleniu zamówienia w Biuletynie Zamówień Publicznych. 2. Jeżeli wartość zamówienia albo umowy ramowej jest równa lub przekracza kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8, niezwłocznie po zawarciu umowy w sprawie zamówienia publicznego albo umowy ramowej, zamawiający przekazuje ogłoszenie o udzieleniu zamówienia Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej.

⁶³ Nr inwentarzowy 801-10000374 i 801-10000375.

⁶⁴ Wykonanie prac niezbędnych dla wykonania oznaczenia zajmuje ok. 8 godzin. Na urządzeniu wykonuje się jednocześnie analizy więcej niż 1 próbki.

⁶⁵ Nr inwentarzowy 801-10000372.

⁶⁶ Wykonanie prac niezbędnych do wykonania oznaczenia zajmuje ok. 4 godzin.

⁶⁷ Nr inwentarzowy 741-10000022.

⁶⁸ Na wcześniejsze polecenie GIOŚ.

⁶⁹ W pismach z 24 i 25.02. oraz 11.10.2010 r.; 20 i 26.01.2012 r., a także 24.11.2013 r.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

W działalności WIOŚ w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność WIOŚ w powyższym zakresie.

5. Ocena realizacji zadań w zakresie kontroli rolniczych źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych na obszarze dorzecza Odry związkami azotu

5.1. 5.1. Kontrole rolniczych źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Opis stanu
faktycznego

W okresie 2010-2013 obowiązywały 2 rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, tj. rozporządzenie nr 2/2008 z dnia 6 maja 2008 r.⁷⁰ i nr 7/2012 z dnia 3 października 2012 r.⁷¹. Rozporządzenie z 6 maja 2008 r. nakładało na WIOŚ m.in. obowiązek kontroli⁷²: każdego roku, co najmniej 5% gospodarstw uznanych jako istotne źródło emisji związków azotu na terenie obszaru szczególnie narażonego; przynajmniej raz w okresie obowiązywania Programu⁷³ kontrolę wszystkich ferm hodowlanych podlegających obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego. Zakres kontroli powinien w szczególności obejmować⁷⁴ dokumentację, jaka powinna być prowadzona w danym gospodarstwie, stosowania nawozów, realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych. W § 49 załącznika do rozporządzenia z 3 października 2012 r. m.in. zapisano, że kontrolę rolniczych źródeł zanieczyszczenia i wypełniania obowiązków przez prowadzących działalność rolniczą na terenie obszarze szczególnie narażonym (OSN) prowadzą wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska na podstawie ustawy o Inspekcji.

Dyrektor RZGW na podstawie § 67 załącznika do rozporządzenia z 6 maja 2008 r. miał przekazać rejestr istotnych źródeł emisji związków azotu jednostkom zobowiązanym do prowadzenia kontroli rolniczych źródeł zanieczyszczenia – w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia kontroli.

Andrzej Miluch wyjaśnił, że WIOŚ nie otrzymał rejestru istotnych źródeł emisji związków azotu.

(dowód: akta kontroli str. 2071-2072)

WIOŚ w latach 2010-2013 przeprowadził 10⁷⁵ z zaplanowanych 23⁷⁶ kontroli podmiotów mających swoje siedziby na terenie OSN na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Dodatkowa poza planem kontroli WIOŚ skontrolował 13 podmiotów⁷⁷. W wyniku przeprowadzonych 23 kontroli WIOŚ wydał 9 zarządzeń pokontrolnych dotyczących naruszeń z zakresu

⁷⁰ Dz.Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 48, poz. 1025.

⁷¹ Dz.Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2012 r., poz. 2069.

⁷² § 72 załącznika do rozporządzenia Dyrektora RZGW w Szczecinie Nr 2/2008.

⁷³ Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych stanowił załącznik do obu ww. rozporządzeń Dyrektora RZGW w Szczecinie.

⁷⁴ § 72 ust. 2 załącznika do rozporządzenia Dyrektora RZGW w Szczecinie Nr 2/2008.

⁷⁵ W 2010 – 6, w 2011 r. – 0, 2012 r. – 1, 2013 r. – 3, w tym 1 automonitoringową w oparciu o wyniki pomiarów hałasu. Łącznie w latach 2010-2013 WIOŚ przeprowadził 3.983 kontrole, z tego: 1.332 kontrole planowe i 2.651 kontroli pozaplanowych.

⁷⁶ W 2010 r. – 10, 2011 r. – 8, 2012 r. – 2, 2013 r. – 3.

⁷⁷ W 2010 r. – 5, 2011 r. – 3, 2012 r. – 1, 2013 r. – 4, w tym 4 automonitoringowe w oparciu o wyniki pomiarów hałasu.

OSN i 3 monity w związku z brakiem informacji o realizacji zarządzenia pokontrolnego. Nie została wydana żadna decyzja administracyjna.

(dowód: akta kontroli str. 344-349)

Z 23 przeprowadzonych kontroli, nieprawidłowości w zakresie OSN stwierdzono w 9 kontrolach, w tym: w 6 brak planów nawożenia, w 5 brak bilansu azotu, w 3 brak zabezpieczeń uniemożliwiających przedostawanie się do gruntu odpadów płynnych. WIOŚ po każdej z powyższych 9 kontroli sformułował, na podstawie art. 12 ustawy o Inspekcji zarządzenie pokontrolne. W przypadku 4 z 23 przeprowadzonych kontroli badano wyłącznie poziom hałasu. O wynikach kontroli stwierdzających nieprawidłowości WIOŚ informował Dyrektora RZGW w Szczecinie.

(dowód: akta kontroli str. 1658-1663, 330-343, 1798-1811)

Rozporządzenie z 6 maja 2008 r. w § 74 załącznika nałożyło na WIOŚ obowiązek prowadzenia (w celu oceny skuteczności Programu) monitoringu efektów realizacji Programu, polegający na ocenie: jakości wód powierzchniowych, wód podziemnych, gruntowych i wgłębnych, punktowych źródeł zanieczyszczeń, zanieczyszczenia z powietrza poprzez określenie tego zanieczyszczenia wnoszonego z mokrym i suchym opadem.

W sporządzonych przez WIOŚ ocenach o stanie wód województwa zachodniopomorskiego za lata 2010-2013 nie odniesiono się do badania skuteczności Programu. Informacje takie zawarto w pismach kierowanych do RZGW.

(dowód: akta kontroli str. 188-303, 1798-1811)

Ustalone
nieprawidłowości

WIOŚ w latach 2010-2013 nie przeprowadził 13 z 23 zaplanowanych kontroli podmiotów mających swoją siedzibę na terenie OSN.

(dowód: akta kontroli str. 347)

Andrzej Miluch wyjaśnił, że brak pełnej realizacji planu wynika z ograniczeń kadrowych (brak inspektorów mogących przeprowadzić te kontrole) i koniecznością realizacji innych zadań ustawowych.

(dowód: akta kontroli str. 1786-1790, 1790-1792)

WIOŚ działania w celu ustalenia podmiotów do kontroli prowadzących działalność rolniczą na terenie OSN, podjął po upływie roku od wejścia w życie rozporządzenia Dyrektora RZGW z 3 października 2012 r. (pismo z 22.10.2013 r.).

(dowód: akta kontroli str. 353-381)

Andrzej Miluch wyjaśnił, że WIOŚ 8.10.2013 r. dowiedział się o możliwości uzyskania od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa⁷⁸ rejestru podmiotów gospodarujących na terenie OSN. Nowe rozporządzenie Dyrektora RZGW nr 7/2012 z 03.10.2012 r. nie nałożyło na WIOŚ obowiązku kontroli określonej liczby gospodarstw rolnych położonych na terenie OSN. Wobec powyższego liczba ta jest uzależniona od zaplanowanych w kolejnych latach kontroli ferm trzody chlewnej (raz do roku) oraz drobiu (raz na 2 lata) oraz od liczby kontroli pozaplanowych. Uwzględniając ograniczenia czasowe i kadrowe WIOŚ rozpoczął przeprowadzanie kontroli pozaplanowych na podstawie otrzymanego od ARiMR, które będą kontynuowane w 2015 i 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 2072-2074)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie nierealizowanie 13 z 23 planowych zadań w zakresie kontroli rolniczych źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych.

Ocena cząstkowa

⁷⁸ Dalej ARiMR.

IV. Wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i ustalenia kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Przeprowadzanie badań dla poszczególnych elementów klasyfikacji stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych z wymaganą częstotliwością i w zakresie określonym przez Ministra Środowiska.
2. Niezwłoczne publikowanie ogłoszeń o udzielanych zamówieniach publicznych.
3. Realizację przyjętych planów kontroli rolniczych źródeł zanieczyszczenia wód powierzchniowych związkami azotu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie wykonania
wniosków
pokontrolnych

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, dnia listopada 2014 r.

Kontroler

Radosław Kropiowski
główny specjalista k.p.

.....

Dyrektor

Delegatury NIK w Szczecinie

.....